

Előfizetési árak:
 A kiadóhivatalban átveve:
 Egész évre . . . 8 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 — „
 Helyben házhoz hozva:
 Egész évre . . . 10 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 frt 50 kr.
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre . . . 12 frt — kr.
 Negyedévre . . . 3 — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség köziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, október 24.

A junctim.

Mióta Ausztriában a politikai zavarok lehetetlenné tették az alkotmányos tényezőök parlamenti működését, — ennek pedig már elég nagy ideje, nálunk is lekerültek a napirendről a kiegyezési kérdések; most azonban, hogy az új osztrák kormány némi halvány reményt táplál az iránt, hogy sikerülni fog ismét életrekelteni és működésbe hozni a parlamentárizmusnak megakadt, megrozsdásodott gépezetét, ismét felszínre kerülnek ezek a most már ugyancsak aktuális, sőt égetően sürgető kérdései a kiegyezési politikának, melyek annyi tengsorsok bajt és keserűséget okoztak a néhai Bánffy-kormányoknak.

Ezek között pedig legelső és legfontosabb a junctim, vagyis a kvóta és a fogyasztási illetékek átutalásának ügye.

Sajátságos dolog, de megegyezhetetlen tény, hogy a fogyasztási adók átutalása nálunk már szentesített törvény, mégis összekötésben van a kvóta felemelésével.

Emlékezni fognak még rá olvasóink, hogy a múlt év őszén, mikor Kaizl, az akkori pénzügyminiszter betértesztette a kiegyezési javaslatokat, nyíltan kijelentette s a javaslat indokolásába is bevette, hogy a fogyasztási adók átutalásából csak akkor lesz törvény, ha felemeltetik a magyar kvóta.

Bánffy dühös volt az osztrák pénzügyminiszter ezen ösztintesége, vagy mint a liberális lapok akkoriban írták, indis-

kréziója miatt s mikor ezért a parlamentben Apponyi kérdőre vonta, kereken tagadta a junctim létezését.

Az azóta bekövetkezett események azonban az osztrák miniszternek adtak igazat.

Juniusban a magyar parlament letárgyalta a kiegyezési javaslatokat, melyekből azóta szentesített törvények lettek. Ezek között van a fogyasztási adók átutalásáról szóló is. Ausztriában ugyanakkor a 14. § alapján császári rendelettel lettek publikálva a kiegyezési törvények, — de a fogyasztási adók átutalása, mely évenként néhány millió többletet hozna a magyar kincstárnak, ma sem lett még kihirdetve Ausztriában még a 14. § utján sem.

De más jelek is arra engednek következtetni, hogy a junctim csakugyan létezik. Tegnapi fővárosi tudósítónk nyomán közöltük azt a feltűnést keltett hírt, hogy a kvóta ügyében a Felsőház fog dönteni, még pedig most már nem egy évre, hanem 1907-ig terjedően és pedig oly formán, hogy amennyit nyer Magyarország a fogyasztási adók átutalásával, annival magasabb kvótát fog rá fizetni.

Nem sokkal különbözik ettől amit a Széll-kabinet új félhivatalosa, a Magyar Nemzet ir tegnapi vezércikkében. Ő ugyan nem vonja bele a koronát a dologba, hanem azt reményli, »hogy sikerülni fog a kvótadeputációknak megoldani a közös költségvetéshez való hozzájárulás arányát, úgy, a hogy a két állam *szolgáltatási képességének* megfelel. Mindkét állam előtt a monarchia nagy érdekei lebegnek s az a vágy, hogy végre hosz-

szabb időre nyugalom következzen be a közös intézmények kezelésében.«

Ez ugyan burkoltabban és diplomatikusabban van kifejezve, de sejtetni enged, hogy az állam szolgáltatási képességének megfelelőleg — emelkedni fog a kvótánk is, csak azt nem írja meg, hogy a fogyasztási adók átutalása emeli ezt a szolgáltatási képességet.

És erre még csak azt sem mondhatjuk, hogy amit nyerünk a révén, elvesztjük a vámon. Mert a fogyasztási adók felosztása körül eddig követett eljárást, mint most már Ausztriában is beismerik, igazságtalan volt s 32 esztendőn keresztül sok millióra menő összegtől fosztotta meg Magyarországot, melyre teljes jogunk lett volna.

A delegátusok.

A Reichsrath valószínűleg már esütörtökön megválasztja a delegátusokat. A napokban meg fog jelenni a hivatalos lapban a királyi egybehívás és így a magyar országgyűlés is meg fogja választani rövidesen a delegáció tagjait.

A kötelező korona számítás.

Széll Kálmán miniszterelnök, mint belügyminiszter, rendeletet intézett a vármegyékhez, melyben meghagyja, hogy nemesek a törvényhatóságok és községek, hanem az ezek hatósági területén működő, azok felügyelete alatt álló, közszolgálatot szolgáló testületek, alapok, egyesületek, nyilvános társaságok, szövetkezetek, vagyis minden nyilvános intézet, korona értékben készítse el és rendezze be számadásait, költ-

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Őszi rózsák.

Tass ha végig ment az utcán, sokan üdvözölték. Ő szürkülő hajú, magános ember vala, mondhatnám aglegény is már s a főváros valamelyik kerületében a számvevőséget dirigálta. Am a barátságos üdvözlők serege nem azon kisemberekből került ki, a kik nagyságos Tass István urtól függöttek. Mert ők csak süvegeltek neki, nagyokat hajlongva az irodában s egybűtt, a hol elébök került. A »barátságos üdvözlés« pedig nem ilyen, oh az egészen más. A viszonzást követel és feleletül nem elég csak a kalapja szélét megbillentenie az embernek. Mosolyogni is illik hozzá, valami üdvözlő szót mondván.

Nos, a szives köszöntések csupa fiatal, jól kiöltözött legényemberektől jöttek, a kik Tassnak sohasez voltak alantasai. És hát, az igazat megvallva, a sok üdvözlés nem is annyira Tass Istvánt illette, hanem a fess Bogáthy Klarissz nagybátyjának szólott inkább, a kit véletlenül azon a néven hívtak.

»A fess Bogáthy Klarissz« . . . Csinos lány volt, egy kicsit szép is és okos. Hogy szegény nem lehetett, abból a tiszteletből sejteti kegyed, a mely az ő kedvéért, még a nagybátyjának is kijárt. Iát igen, gazdag volt nagyon s a lelke kivált. Ez finom vala, művelt és

tiszta. Csupa hit, csupa jóság, de csupa báj és elevenség is egyuttal.

Az édes anyja halála esőpp kis lány korában érte még s a hosszúidő, mit ettől fogva a zárdában töltött, csintalan szivecskéjébe sok szelidséget hozott. A templomot is itt szerezte meg és nagyon megszerette. S hogy kikerült életbe s a báltermek csillárai alatt egyik tánczos karjából a másikéba szaladt, akkor is szerette még. A Boldogasszony tavaszi s ősi estéit akkor sem mulasztotta volna el soha, mikor szép, sárga haját kontyokba fonta, a miket Szalézia nővér valaha leparancsolt volna a fejről.

Amaz októberi estén is, mely szó esik itten, áldásra készült épen. A nénikéje gyöngykedett ekkor és nem akadt, a ki a templomba kísérje Klarisszt. De ott vala Tass, a nagybácsi. Klarissz kérésre fogta a dologt és Tass szívesen ajánlkodott. S így együtt mentek ők.

Hogy kiléptek a kapun, a körut felől sietve jött Bohár. Kedves, vidám fiu volt s ugy félig-meddig vőlegénye Bogáthy Klarissznak. Nyomban hozzájuk csatlakozott s beszélgetni kezdtek mostan. Sok minderről folyt a szó, a templomról is aztán. Bohár valami olyast kérdett ha igazán szereti-e vajjon Klarissz e Mária-estéket, vagy csak szokásból jár el rájuk.

— Nagyon szeretem őket, felelte a leány. Higgye el, annyi poézis van ezekben az estékben, annyi illat — és nekem ugy tűnik fel mindegyik, mint egy-egy szál, kedves színű,

szerény virág. A májusi áldás olyan bájos, üde az én szememben, mint valami harmatos gyöngyvirág, az októberi esték meg, mintha egy marék őszi rózsza, vagy egy krizantém-csokor volnának. A gyöngyvirágban a május életkedve lüktet, krizantémre az ősz melankóliája nehezül, hanem azért egyformán virág marad mind a kettő s ez a különbség is csak képzelgése a változott hangulatnak, mit a természet alakít.

Sok bensőséggel, az igaz meggyőződés hangján mondta ezeket a lány. Valami fenséges tűz égett aszemében s meglátszott az arcán, hogy azt, a mit mondott, érezi is és tudja, mi az, a mit érez. A nemes érezték, amely a lelke mélyén lakozott, kisugárzott afénye és Bohár örömet gyönyörködött benne. Jól esett látnia, hogy ez a lány messze előtte jár társnőinek s ezért a pár szelid, szép szóért ugy szerette volna megcsókolni a rugékony, fehér kezét.

De hirtelen szél jött szembe rájuk és kiszórt, piros leveleket kergetvén az uton, arcukba szórta a port. Az ősz szele volt ez, mely a templomos utcából fut feléjük, mikor befordultak. Pedig itt, e két fiatal léleknél a lombhullásra csak Klarissz csokra emlékeztetett, melyet ősi rózsákból és sápadt, szomorkás krizantémekből kötöttek. E virágaiból a bánatos évszaknak. Amugy különben tavasz szólott a beszédjükből s a nézésükből egyképen . . .

Ekkor hosszú hallgatás után, Tass is beszélt. Az ősz. És mondá:

ségvetési előirányzatát, vezesse könyveit, mert minden nyilvános intézettől 1900. január elsejével megkövetelik, hogy a saját belső és külső igazgatása és háztartása körében kizárólag korona értékkel számoljon.

Szacsavay emlékezete.

Szacsavay Imre vértanaságának ötven éves szomorú emlékű évfordulója alkalmából nagyobb szabású gyászünnepekről gondolkoztak többen, melynek folytán a nagyváradi közönség megismerje a hős vértanu életét, életének, tetteinek jelentőségét. Ez az ünnepély elmaradt, talán máskorra, a vértanu életének ismertetését eszközölte a helyi sajtó, a nagyváradi hazafias közönség pedig borongó szívvel gyülekezett össze a barátok templomába a vértanuért tartott gyászmisére.

A közönség zsúfolásig megtöltötte a templomot, melynek bejárata ez alkalommal gyászdrapériával volt díszítve s a bejáratnál a főoltárig fekete futószőnyeg vezetett.

A templom hajójában volt a monumentális katedrális, melyet a »Kegyület« temetkezési intézet állított fel, babérágakkal, kandelláberekkel körülvéve.

A gyászmisét Dencs János cz. kanonok, olasz-i esperes-plébános tartotta nagy segédlettel.

A közönség gyászoló sorai közt ott voltak a 48-as honvédek, Szacsavay Ákos ügyvéd, dr. Bulyovszky József polgármester vezetése alatt a városi tisztikar: Rác Mihály főjegyző, Dús László Istvánffy István, Bordé Ferencz, Ragány János, Komlóssy József, Papolczy Ferencz, Papp János megyei főjegyző, Hraniczky Károly, Beöthy Pál, ott voltak továbbá Sipos Orbán min. tanácsos tanfelügyelő, Sal Ferencz, Pekanovits Imre főmérnök: a jogakadémia tanári kara: dr. Bozóky Alajos igazgató, dr. Molnár Imre, dr. Szolcsányi Hugó, Mezey Mihály, dr. Grósz Albert, Szokoly Tamás, Balogh Döme. A polgári és felső leányiskolák tanári kara, a községi elemi iskolák tanítói, az olasz-róm. kath. iskola tanulói és tanító kara Stark Gyula igazgatóval, a jogakadémia polgársága Medvigy Gábor elnökkel stb. stb.

A kóruson a székesegyházi énekkar *Beleznay* Antal karnagy vezetésével szép gyász-

énekeket adott elő, végezetül pedig a közönség a Hymnust énekelte el.

Ugyanezen a napon koszorúzták meg Budapesten a kerepesi temetőben Szacsavay sirját. Nagyvárad városa ugyanis — mint már a minap megírtuk — egy nagy babér koszorút küldött *Halmos* János székesfővárosi polgármesterhez azon kéréssel, hogy a koszorú elhelyezése iránt intézkedjék. A polgármester megbízásából *Magyary* Kornél fogalmazó helyezte a koszorút a vértanu sirjára.

Emlékbeszéd dr. Nogáll János fölött.

Egy beszédnek természeténél fogva korlátozott keretében kell felidézniem *Társaságunk* egyik legkimagaslóbb alakjának, N. J. püspöknek áldott emlékét, akiről valamikor köteteket fognak össze írogatni.

Ez a feladat két körülménynél fogva tölt el aggodalommal. Erőtlenségem tudatában attól tartok, hogy a szellemóriás alakja, melyről csupán egyszerű vázlatot szándékom készíteni, eltorpúl megindulástól remegő kezeim között. Ez az egyik körülmény. A másik az, hogy ezt a vázlatot önök számára készítem, kiknek széptani érzékét, válogatós, finom ízlését ismerem.

Hogyha mindazonáltal mégis megkísérlem ily nehéz feladat megoldását, ezt azért teszem, mert számítok egyrészt önök kegyes elnézésére; másrészt bizom a megdicsőült szent püspök szellemében, hogy a ki mesterem, vezérem volt földi léte napjaiban, megmarad nekem az tulvilági léte állapotában is.

Szokás ellenére bár, de a figyelem irányítása végett célszerűnek találom a beszédemnek alapul szolgáló vezéreszméket előre megjelölni a következőkben: *Nogáll Jánost Isten papnak szánta. Erre a magaslatos hivatalra a gondviselés előkészítette. És Nogáll János papi hivatásának megfelelt egészen: szóval, írással, cselekedettel.*

A nemzetek apostolának tanítása szerint: pappá senki sem lehet, hanem csak aki Istentől erre hívást nyert. És csodálatos! A gondviselés választása rendszerint oly szülők fiaira esik, kik attól, mit a világ tekintélynek, befolyásnak, hatalomnak nevez, megfosztják egészen. Ime, maga Jézus Krisztus, az ujszövetség örök főpapja, egy szegény sorsu születtől születik. Nevelőatyja: egy mesterember, kinek alig van egyebe munkához szokott két kéznél és a mesterségéhez szükséges eszközknél. — Akikre Jézus hatalmát átruházta,

hogy ennek birtokában a megváltás eszméjét valóra váltsák, azok a férfiak is, szegény halászok gyermekei valának, Simont — Jónás fiát — sem véve ki, akihez Jézus így szólt egykoron a Libanon tővében: »Te Péter vagy, az az kőszál és e kőszálra fogom építeni anyaszentegyházamat.« — Pár hónap múlva fennállásának már 20-ik századába lép a kereszténység és ha kérdelem: akik ennyi századok folyamán az örök ige szószólói, papjai valának, vajjon honnan merültek fel, kiktől származtak? Ezt a feleletet kapom: a homályból merültek fel majd valamennyien; és ez a homály annál sűrűbb, minél magasabb volt a polcz, melyre a papi pályán valaki emelkedett.

Nyilvánvaló, hogy véletlenségről itt nem lehet szó. Az isteni gondviselés tervében egy elv, egy rendszer megnyilatkozása ez, mely szavakba foglalva így hangzik sz. Pál apostol ajakán: »A világ erőtleneit választotta (és választja) Isten, hogy megszégyenítse a hatalmasokat; a világtól lenézetteket és megvetetteket választja Isten és azt, ami *semmi*, hogy lerontsa azt, ami *valami* a világ ítélete szerint. (Kor. I. 1, 27. 28.) Tehát itt is érvényesül az az egyetemes törvény, melynél fogva bármely alkotást ugyanazok az erők tartják fenn, amelyek azt létesítették. *Isten* — nem ember — műve levén a kereszténység, tehát isteni hatalom és isteni bölcsesség tartják fenn azt. Ennek az isteni erőnek nyilvánulása pedig csak az által lesz szembetűnővé, hogyha eszközökül oly embereket választ ki az Isten, kik — amint mondtam — minden tekintély, erő és hatalom nélkül szükkölködnek.

Erre N. J. származása is egy hazai példa. Édes atya szerény iparos volt. Miután kitartó szorgalommal és takarékossgal egy kis tőkét gyűjtött, szabómesterségével felhagyva, gabonával próbált kereskedni. A szerencse egy ideig kedvezett neki annyira, hogy a jólét jeleit kezdek mutatkozni a családban; hanem — ami oly gyakori eset az üzlet világában — a szerencse nem volt kitartó: egy buzával megrakott hajója elsüllyedt a Dunán s ezzel a jómódu győri polgárból tönkre jutott ember lett. »Volt úgy — beszélgette a megboldogult főpap — volt úgy, hogy egy falat kenyér sem volt a háznál. A szó szoros értelmében éhezünk. Ha valaki, hát én tudom: mit tesz éhezni. A jó Isten a megmondhatója, mit és mennyit nélkülöztem gyermekéveimben és ifju koromban.«

M. T. K! Azt, hogy az ujszövetség főpapja, Jézus Krisztus, szánalmat és irgalmat érez az emberi nem iránt, sz. Pál apostol egyebek közt evvel indokolja: irgalmas Ő, mert emberfia léteére maga tapasztalásából is tudta, mit tesz szenvedni; mit tesz ezer bajnak, nyomorúságnak alávetve lenni! (Zsid. 4., 14. 15.) N. J. is a nélkülözések, a szenvedések iskolájában járt

— Hát a rórátékról mi a véleményed Klarissz? Azokat is időn kívül tartják és akkor is gyertyalángok esnek ki az utcára, mint mostan. Nos, azoknak ugyan mi lehet a viráguk?

E kérdés meglepte Klarisszt, Hanem azért egy kis gondolkodás után valahogy mégis felelt rá:

— A rórátéknak? . . . Azoknak nincsen viráguk. A hóban, ködben, a mi a téli hajnalokon hullik, csak jégvirágok nyílnak s a poézis nem a virágokban, az apró mécsesek imbolygó fényében lakozik akkor. A róráté az öregek miséje s az öregek szívében csak illata él már a hervadt szirmu virágoknak.

A templom ajtajába értek azonban és Klarissz elhallgatott . . .

A padokban szűk volt a hely s a két férfi állva maradt. Tass oda húzódott az egyik oszlop mellé és körüljártatván szemét, nagyot sóhajtott egyszerre. Maga sem tudta miért, csak azt érezte, hogy jól esik. Hosszan elnézte ragyogó, szépen festett falait a hatalmas dómnak és apránként szemügyre vett benne mindent. Mintha párhuzamot akart volna keresni a gyönyörű dóm s egy kopottas, de tiszta és kedves, bár szegényes templom között.

Most már a nevet is tudta az érzésnek, a mely fogva tartotta a lelkét és sóhajra készítette. Az emlékezés vala ez. A reminiscenciák

szárayán járta végig szemével a templomot és egyre azt hajtogatta magában, hogy neki szebb volt az a másik, a szegény, a kopott, mint e gazdag, ragyogó Isten-háza.

S ekkor valaki jött. Apró lábacskák kopogása hangzott a kelheimi köveken és Tass felrezzent. Egy leány állott meg az oszlopnál és bele mártotta ujjacskáját a szentelt vízbe. Nyomában aztán sokan jöttek, üde, szemérmes arcú leányok, kik meghintvén magukat, fürge léptekkel kopogtak a szentélyig, ahol letérdeltek.

De a minisztráns csengetett s a kóruson orgonaszó zsongott. Az oltár körül tünjénillat áradt s a leányok ajkáról a magasba ének szállott. Finom és sejtelmes, a milyenek a szeráfok karát képzeli az ember. És Tassnak valami melegség csapott az arcába, langyos, illatos szellője a multnak, amitől a szeme is könnybe lábadt. Az járt az eszében, hogy harmincz esztendővel ezelőtt, abban az öreg templomban, a hegyek alján valahol, ő is imádkozott a Mária-ájtatosságokon

. . . Harmincz esztendő! Bizony e nagy időnek előtte ábrándos diákyerek volt még és most szürkülő fején akkor fekete fűrtök göndörödtek. A piarista professzorok akkor naponként elvezették társaival együtt a Boldogasszony estéire, ama szegényes, régi templomába a kalazanti szentnek, amely a piacon állott. S ők elhelyezkedvén padjaikban, lopva tekintettek

jobbra a pillérek felé, a honnan egy oldalajtó nyílt. Ha vétkeztek is ekkor, a vétkük nem lehetett nagy s a jó Isten aligha haragudott érte. Mert olyan édes is volt az, mikor a pillérek körül lány-ruhák suhogtak és fényes topánkák kip-kopogtak befelé a Szent József egyházába. A diákszívek nagyokat dobantak ilyenkor, megpillantván a szende, lesütött szemű leánykákat a kiket komoly szelid arcú apácák vigyázva kísérték.

Nem nézték egymást, csak titokban s a tekintetét sem látták egymásnak, úgy érezték jobban. De e tekintet nem volt kaczer, tiszta volt és vágytalan. S én azt hiszem, bűnös sem lehetett e pillanatnyi ábránd a szent helyen. Oh, nem vétek az, csak lelki gyönyörűség, ha imádság közben arra gondolunk, hogy együtt száll fel fohászuk azéval, a kit szeretünk . . . S így nézván a dolgot, azon régi estéi is a Boldogasszonynak, büntelenek volnának, én azt hiszem.

Ah, azok az esték! . . . Tass, aki vénülni kezdett már, most megkönnyezte őket és Árký Margit jutott eszébe, akinek szöke, kékszemű arcát leste akkor, ha elötünik-e a pillérek mögül . . .

Az áldásnak azonban vége lett. A hintóból messzire hullott a szentelt víz s a néphulám keresztet vetvén, kizsongott az utcára. És Klarissz is s a kísérői: Tass és Bohár. A fiata-

ifjúságában azért, hogy egykoron majd, midőn a gondviselés akaratából elfoglalja a neki szánt állást az egyházban, maga tapasztalásából tudja: mit tesz éhezni, fázni, hogy így annál inkább tudjon szánalomra indulni.

Különböző ez a keserű sors más szempontból is hasznára vált a lángelméjű, élénk temperamentummal és előkelő ambícióval megáldott ifjunak. Ugyanis, a hozzá mostoha sorsnyomása alatt kénytelen volt a támaszt önmagában keresni, a szívet-lelket nemesítő munkát idejekorán megszokni s ezzel elejét venni százfélély megkísértéseknek, mik a jómódu, gazdag szülők gyermekei körül minduntalan settenkednek.

M. T. K! Ezeket azért hoztam fel N. J. életéből, hogy megérhetővé tegyen: mi módon készítette elő a gondviselés az általa nagy dolgokra kiválasztott gyermek jövőjét; miként tette, gyurta alkalmassá a neki szánt főnséges papi hivatás teljesítésére.

* * *

Elmenvén, tanítsatok minden nemzeteket, megkeresztelvé őket az Atya- Fiú- és Szentlélek isten nevében és tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek. (Máté 28, 19. 20.) Az újszövetség örök főpapjának apostolaihoz intézett eme nyilatkozatában klasszikus rövidséggel benfoglaltatik a keresztény pap hivatása.

Tanítsatok! Azaz be kell világítani a tudatlanság, az elfogultság és a babonáság setét éjében az evangélium szövétnekével.

Tanítsatok! Azaz közölni kell minden emberfiával azt az örömdolgot, hogy tekintettel sz. Fia engesztelő halálára, bizonyos feltételek alatt megbocsát a jóságos Isten a magáról megfélekezett embernek és hogy megnyitja előtte a haladás határtalan ösvényét.

Tanítsatok! Vagyis, meg kell ismertetni a világgal a lelki újjászületés és ennek alapján az erkölcsi haladás módját és eszközeit. Kiváltképpen rá kell mutatni Istenfia parancsaira és tanácsaira; hanem nemcsak rámutatni, de arra buzdítani, szoktatni a népeket és nemzeteket, hogy azokat megtartsák, életük szabályául kövessék.

Tanítsatok! Hogyan, mi módon tanítani? Az ember hatalmában levő minden eszközzel, ahogyan a kereszténység első papjai, az apostolok tanítottak: szóval, írással, cselekedettel.

M. T. K! Nogáll püspök is így tanított: hanem — természetesen — mielőtt taníthatott volna, tanulnia kellett. Játszózva sajátítja el a bölcséleti és teológiai ismereteket, miközben ráér nyelveket tanulni, klasszikus munkákat olvasgatni, a tollforgatás mesterségébe magát begyakorolni, tudori diplomákat szereznii s így alapját megvetni sokoldalú tudásának, melyet folyton-folyvást gyarapítani nem sok fáradságába

került neki, ki a régi és az új-világ szellemi kincstárába vezető ajtó kulcsait — a görög, latin, német és francia nyelveket — kezében tartotta.

Bőséges ismeretekkel felszerelve hozzáfogott hivatása teljesítéséhez: oktatta a gyermekeket, tanította az ifjakat, főképp a papnövédeket, kiknek először Budapesten, aztán Bécsben, legutóbb Nagyváradon vezérök, igazgatójuk volt majdnem 25 éven keresztül.

Poedagógiai működésének sulypontja erre az időszakra esik, mely alatt a hazai r. kath. papnevelés elhanyagolt ügyét ép oly biztos, mint szerencsés kézzel dülőre vitte. A budapesti Központi Papneveldeben új szellemet teremtett, melyet az onnan kikérült növendékek, mint papnevelői elöljárók és tanárok országsszerte elterjesztettek. Legszerencsésebben jártak — mert működésének hatását közvetlenül érezték — a nagyvárad papnevelde és az erre előkészítő Szt. József-intézet, mely intézeteknek a halhatatlan nevű Szaniszló Ferencz püspök bizalmából 1857-től kezdve igazgatója lett. Hogy mindkét intézet oly magas színvonalra emelkedett, a milyen maiglan állanak: ez kizárólag Nogáll hervadhatatlan érdeme. Akik utána következtek ebben a fontos állásban, azoknak az általa teremtett szellemet csak fenn kellett tartaniok, a mit meg is cselekedtek, meg kellett cselekedniök, mert hiszen bármely eltérés ettől a közszellemtől előbb-utóbb megbosszulta volna magát. Már az igaz: lelkesedést kelteni a fiatal, romlatlan szivekben minden igaz, jó és szép iránt; kitartásra buzdítani, az igyekezetet megjutalmazni; a léhaságot szigorral megtorolni, ehhez senki jobban nem értett, mint ő. Hogy az ő keze alól kikérült papok közül legtöbbször irókká lettek, neki köszönhetik, mert a buzdítást, az utbaigazítást, a lelkesedést ő tőle nyerték.

Ámbár **tanári** minőségben sohasem működött — pedig ez a pálya netovábbja volt vágyainak — mégis tanár természet volt egészen abból az igazi fajtából, mely gyermek lesz a gyermekért, leereszkedik a tanuló felfogásához, magyaráz, fogalmakat tisztáz, a legnehezebbnek gondolt tárgyat úgy állítja oda, mint Kolombus a tojást; a figyelmet leköti, a kedvet éleszti, buzdít, lelkesít. Mivelhogy tanár nem lehetett, ebbeli hajlamait azzal elégitette ki, hogy rövid időközökben ugynevezett **konferenciákat** tartott. Szellems purpariék voltak ezek a legfontosabb kerkérdésekről, miknek a fejtegetése közben kétségtelen bizonyítékát adta rengeteg ismereteinek, szelleme magas röptének, gondolatai mélységének és egyedisége páratlan eredetiségének. Az ő egykori növendékei, jóformán azokból a szellemi morzsákból élnek, amiket annak idején az ő konferenciáiból összegyűjtöttek.

Valahányszor a tanítás valamilyen műformában történik, előáll a **szónoklat**. N. J. különösen egyetemi hitszónok korában sokat szónokolt. Kár, hogy csak néhány beszéde jelent meg nyomtatásban. Sőt — tudtommal — kéziratban sem maradt fenn egy sem, aminek az a magyarázata, hogy beszédeit soha ki nem dolgozta. Ha van irodalmi hagyatéka e nemben, akkor abban legfeljebb annyi amennyi rövid vázlatot fognak találni az általa tartott egyházi beszédekről. Magától értetődik, hogy ez a körülmény nem lehet ok arra, hogy szónoki működését ne méltassam.

Cicero szerint: »optimus est orator, qui dicendo animos audientium et docet, et delectat et movet.« (De opt. gen. oratorum C. I.) Ez az egyik mértéke a legjobb, a viszonylagosan tökéletes szónok értékelésének. A másik — alaki mérték — a **genus dicendi atticum**, vagyis hogy a szónok akként beszéljen, hogy a hallgatóság izlését, finom érzékét soha semmi szín alatt meg ne sértse, kellemetlenül ne érintse. (Orator, C. IX.) Már most szem előtt tartva az ékesszólás nagy mesterének érintett elvét, azt mondom, hogy a mely szónoknak valamennyi között legjobban sikerül **tanítani** (docere), **gyönyörködtetni** (delectare), **megindítani** (permovere) a hallgatókat és e feladatot **attikai módon** teljesíteni: az a tökéletes, legjobb szónok (orator optimus). Ettől a viszonylagosan legjobb szónoktól a leggyöngébbig a fokokat ki tudná megszámlálni? De azért szónoknak hivatik a leggyöngébb is; a miből következik, hogy — miként Cicero idézett szavairól a glossator megjegyzi — **oratores non genere ipso** — mint a költők — sed **gradu** distant ab invicem.*

Nogáll János, **mint szónok** a legjobbak közé tartozott, mivel megüti a **Cicero** által felállított mértéket. Ami a **tárgyválasztást** illeti, tekintettel volt mindig az alkalomra, a hallgatóság szellemi, erkölcsi szükségleteire, miveltési fokára és magas állásának méltóságára. Hallgatói rendszerint a mivelt társadalom színe-javából valók, tehát olyanok valának, kik az erkölcsi világot mozgó eszmék iránt érdeklődnek. Azért beszédeinek tárgya mindig a legfontosabb keresztény dogmák, mik fölött a megváltott világ épülete nyugszik; azok a sarkalatos igazságok, örökigaz elvek, melyeket a századok folyamán szüntelenül ostromol a kevély ember anélkül, hogy fényüket elhomályosítani, erejüket megtörni sikerült volna.

Hallgatással mellőzvé az anyagnak és a beszéd alkatrészének elhelyezését, mely mindenütt mesterére vall; áttérek arra, amire Cicero a fősúlyt helyezi a szónok értékének megbírálásánál, t. i., **hogyan** sikerült N-nak tárgyalás közben a **docere, delectare, permovere**?

lok együtt mentek és Tass csendesen lépegetett utánuk. A lelkébe a templomban megnyugvás szállott, hanem azért szomorogva nézte az estét. Valahonnan szél szaladt megint és tele szórta porral az utcát.

— Itt az ősz, — mondotta Klarissz. Egyebet ugy sem tudott volna mondani. A szeme a Boháréban pihent most és éppen semmi szó sem jött az ajkára.

S im Tass szólott és szokatlan, bánatos rezgése volt a hangjának.

— Nem ott van. Ott tavasz vagy ti nálatok s az ősz . . . az én ablakomat zörgeti.

Ekkor elhallgatott hirtelen, mintha megbánta volna azt is, a mit eddig mondott. A fiatalok melegen, vágyakozva néztek össze. Maguk sem mertek e hangon egymásról szólani és lám, most őket is megcsapta a szellő, a váratlan és illatos. Mint Tass a templomban. De ez a boldogság fuvalma, a jövő sejtelve volt. És Klarissz kíváncsian nézett bátyjára. Mintha jó szelleme lett volna, a ki bepillantást enged a jövőbe. De egy pillantás olyan kevés s az ember többet szeretne még. Ő is szeretett volna. És szólt:

— Hogy érti ezt bácsikám?

— Én a te hasonlatodból indultam ki, Klarissz. Te most, vagy talán így is mondhatom, ti most a tavaszban jártok. Mos ültetitek majd a gyöngyvirágot, hogy együtt vihessétek el a Boldogasszony májusi estéire. Oh, sokáig

virággik a fűtős, fehér virág a lelketekben s ti addig fiatalon éltek és vidáman. Mignem egyszer majd rátok köszönt az ősz. De élteteknek ez az időszaka sem lesz virágtalan. A krizantémek, az ősz rózsái ekkor fakadnak a gyöngyvirágok helyén. És hát — te mondottad Klarissz — ha a tavaszban több élet is lüktet s az őszben sok is a mélabu, a virág azért egyformán virág marad, a mig el nem hervadott.

Én, látjátok, megéltem a májust s nem kerestem senkit, a kivel a gyöngyvirágot elültetjük volna. Én nem ültettem, csak úgy téptem le ott, a hol utamba akadt, csak úgy vettem napról-napra az utcasarkon. Ah, hiszen pénzért marokszám szórják a virágot — tavaszszal! . . .

De most az októbert érzem s az ősz nekem nem fakaszt rózsákat. Ezek csak ott nyílnak, a hol a tavasz virágai a szívből vertek gyökeret. Én, mondom, akkor csak a gomblyukban hordtam a virágot s örökké a pillanatok gyönyörét keresvén, nem jutott időm arra, hogy megtaláljam azt a kezet, a mely szívembe ülteti vala. Pedig keresnem sem kellett volna, hiszen annyiszor kínálkozott. De én nem foglalkoztam vele és nem ismertem fel. Az én őszömnek ezért nincsenek virágai.

Ma-holnap az október is el száll fejem fölött s csak két határkö van vissza még: a november meg a december. A róráték havai.

Te azt mondtad Klarissz, a rórátéknak nincs viráguk, akkor már csak illata marad meg a szívből az elhervadt virágoknak. Nos, nálam az sem maradhat. A hova nem ültettek virágot, ott el sem hervadhat és illata sem maradhat vissza. A pénzen vett virágnak illata is csak addig tart, a meddig a rövid élete . . .

Tass befejezte önvallomását . . .

A körutra értek ekkor s a leány a nagy zür-zavarban félve lépkedett Bohár oldalán. Félve és oltalmat keresve nézett a szemébe és aglegény nagybátyja bünbánatára czélozva kérdezte Bohárt:

— Hallotta?

— Hallottam, felelte a férfi és hozzá-tette még:

— Ha maga is úgy akarja, én nem jutok e szomorú sorsra . . .

Tass megsimította redős homlokát és arra gondolt, mennyivel szebb október vár majd e fiatalokra. És megint Árki Margit jutott eszébe, a szelid, szőke lányka, a kit valaha az apácák vigyázva kísérték . . . Ma már a kis lányára vigyázna, elkísérve őt a Kalazanti szent templomába.

Az ősz ime diákkori szerelmének, a kit elhagyott, rózsákat termelt. S a kiket később hitegetteit, azoknak is. Mert az ősz rózsái ott nyílnak csupán, a hol tavaszszal a gyöngyvirágokat a szívekbe ültetik . . . **Helvey Lajos.**

Tanítása világos, meggyőző. Meghatározásai, körülírásai, leírásai, jellemrajzai mintaszerűek. Hasonlatai megkapók. Képek és alakzatok használatában mértéket tart. Amikor bizonyít, az érveket nem szám, hanem súly szerint méri. Tekintélyekre bizonyos előszeretettel hivatkozik. Az ellenvetések czáfolatában majd a közvetett, majd meg a közvetlen eljárást követi; mindkét esetben az ellenfélt akként fegyverzi le, hogy a haragnak, epéskedésnek soha helye nem ad, hanem a keresztény szeretet elvét juttatja érvényre a tévedővel szemben.

De nemcsak tanit Nogáll, hanem azonfelül *delectat és pernuvet*. A tárgyalat igazságát, melyről hallgatóit meggyőzte, bemutatja a maga isteni szépségében, hogy azt megkedveljék, benne örömeiket leljék. Aztán megindítja a sziveket, hogy a megindult szív magát elhatározza annak teljesítésére, ami igaz, szép önmagában, és ami hasznos, szükséges az emberre nézve. E czélből pedig felhasználja a retorikának majd minden eszközét.

Tehát tanít, gyönyörködtet, megindít, még pedig akként, hogy nyelvben, kifejezésben mindvégig az *atticismus* barátja marad. Ritkán esik meg, hogy magának olyasmit megengedjen, ami akár a szép hangzást, akár a finom izlést sérti.

Beszédei *nyelvtani tulajdonságai* közül kiemelem: a tiszlaságot, tömörséget és a választékosságot. A *szónokiak* közül: a bensőséget és méltóságot. A *széptaniak* közül: a természetességet, melynél fogva, miként Cicero után sz. Ágoston magát kifejezi: *parva submisse, modica temperate, magna gauditer dicit.*

Ha már most mindezekhez hozzá vesszük Nogállnak megnyerő külsejét, szellemes arcvonásait, élénk természetes taglejtéssel kísért kellemesen csengő előadása fennköltégeit, nemes pátozát és kenetességét, vagyis életszentségeinek mintegy lehellétszerű megjelenését és illatszerű szétáradását a szószéken: csak természetesen fogjuk találni, a mit N. szónoki egyénisége rövid jellemzésének befejezéséül mondok és ez az, hogy beszédeivel rendkívüli hatást ért el mindazoknál, akik őt az igazság megismerésére és követése iránt eltelt őszinte vágygyal hallgatták.

* * *

Midőn első papjaihoz, az apostolokhoz, így szóló hajtán Jézus: *»Elmenvén tanítsatok...«* legközelebb, természetesen, az előszóval való tanításra gondolt; mert a gondolatközlésnek legtermészetesebb és legtökéletesebb eszköze: a *beszéd*. Gondolt aztán másodsorban az eszmék kölcsönös kicserélésének egyéb eszközeire is, különösen az *írásra*. Tanítsatok szóval és ahol így nem lehet, tanítsatok írással.

És az apostolok e meghagyás értelmében jártak el: tanítottak előszóval is, írással is. Példájokat követték utódaik. Ha tehát az írók legnagyobb része bármely korban papokból került ki: ebben mi felől sincsen; mert hisz csak azt cselekedték, ami hivatásuk eszméjéből önkényt következnek. Erre támaszkodva azt mondom, hogy kiváltképpen oly korban, mint a mai, melyben a sajtó világhatalom, nem áll egészen hivatása magaslatán olyan pap, ki a tollforgatás mesterségét meg nem tanulta, vagy megtanulván azt, nem gyakorolja.

Nogáll ezt a mesterséget már 18 éves korában elsajátította és egész életén át oly módon gyakorolta, hogy 50 éves írói jubileumán nemes önérettel mondhatta magáról, *»hogy soha olyast nem írtam, amivel árthatam volna s a mit most éltem alkonyán meg kellene bánnom.«*

Kinek, mit és hogyan írt Nogáll? Röviden előadom. Előadásomból ki fog világítani, hogy írói működésével nemcsak hogy nem ártott a közügynek, sőt inkább közvetve megbecsülhetetlen szolgálatot tett neki. A hazai irodalomnak az általa elfoglalt hitbuzgalmi téren nem hogy ártott volna, sőt inkább tiszteletet szerzett annyit, amennyit ő előtte senkinek sem sikerült szereznie. *»A ki csak valamennyire van tájékozva aszketikus irodalmunkban, tudni fogja, hogy Nogáll egész élete, írói munkásságának súlypontja ép erre a térre esik, melyen eredetiségével, iratainak kedvességével majdnem egyedül uralkodik.«* (Irodalmi

Szemle, Eger 1882. 5. sz.) Így beszél róla munkáinak egyik legszigorubb kritikusa.

Magyarul írt *a magyarnak*. Vannak ugyan német és latin nyelvű munkái is a kisebbek közül, hanem ezeknek a megírásában speciális czélok vezették.

Mit, miről írt?

Nogáll meg volt győződve arról az örökké igaz nyilatkozatáról a szentírásnak, hogy *a vallás, az erény felemelik, a vallástalanság bűnei ellenben szegényekké, nyomorultakká teszik a nemzeteket.* (Példb. 14. 34.) Ismerte egyfelől a magyar nemzet dicsőséges múltját, melyet — hívő lelke szerint — a virágzó keresztény hitélet tett azzá; azonban látta, szorongó szívvel látta másfelől a hitélet megfogyatkozását a jelenben. *»A hitélet fájának sok ága letört, sok lombja elhervadt; virágjait — úgy látom — hideg szelek nagyon megviselték. Valaha másképp volt. Csak 40—50 év előtt is, Kempis Tamás-t, a magyar ifjuság forgatta... Volt idő, hogy a hét éves háboruban a poroszok a kulmi csatában elesett magyar huszárok tarsolyában egy-egy Kempis Tamás-t találtak. Manapság? Van-e, lesz-e keletje (ennek a könyvnek).*

Visszanéz a magyar, sóhajtván néz vissza

Te dicső hajdankor! fényes napjaidra.

Szomorú tallóján ősi hírnevesség

Hej! csak úgy böngész már valamit — mesének.

Igyen panaszkodik *ő Kempis Tamásának* 1881-ik évi kiadása előszavában. Aztán magát egy szebb jövővel biztatva felkiált: *»A haza szent szerelmére, nem teszem, vágyaim és reményeim zászlaját nem ejtem el!«*

Nem is ejtette el soha ezt a zászlót; sőt egész életét ennek a reménynek a valóítására fordította. Az aláhanyatlott hitéletet felébreszteti, megerősíteni és azt — főképp a papságban — tökéletességre emelvi: ime, ez volt a vezérgondolat, ez a cél, mely őt írói működésében vezette. E vezérgondolat gyökeréből sarjadt ki egész sorozata részint eredeti, részint fordított munkáinak, mik közül a legnevesebbeket itt vonal alatt *felemlitem.**

De nemcsak kitűnő eredeti munkákkal és a világirodalom hitbuzgalmi remekeinek forgalomba hozatalával igyekezett ő eszméinek utat törni, hanem azzal is, hogy napszámosságá szegődött a vallás ügyét előmozdító sajtó közgeinek, kiváltképpen a *Religió*-nak, ennek az újabb kath. irodalom történetében vezérszeretettel teljesítő folyóiratnak, a melyben megjelent dolgozataival már írói pályája kezdetén magára vonta a közfigyelmet.

Hogyan írt? Az írásművészet szempontjából ez a kérdések kérdése, mert a mit *Cicero* a legjobb szónok megbíráásával elvül felállított, alkalmazást nyer az író világban is. Ezen elvnel fogva száz közül az a legjobb író, aki olvasóközönségének elméjébe, szívébe, lelkébe legügyesebben tud belopózni a végre, hogy azt az általa hirdetett igazságoknak, elveknél meghódítsa.

— N. J. a legjobb egyházi írók közé tartozik; mert tudott hódítani. Sőt az írásmódor egynemely sajátosságai tekintetében páratlan. Ilyen tulajdonságok: *eredetiség* az inventióban, a tárgyalásban és a kifejezésekben; *zamatosság* a nyelv kezelésében és ennek háttere: a *lángoló hazaszeretet*; legfőbbképp pedig az a valódi, nem affektált *lelkesség*, melynek tüze olvaszt, — olvasztja a sziveket. Különben Pázmány nyelvét igyekszik érvényre juttatni. Tanulmányozza Arany Jánost, Petőfit, Vörösmartyt, belemélyed a magyar közmondásokba és a

*) **Eredetiek:**

Keresztény Vezérczikkek. Magyar embernek való Keresztény Apologia.

Az Ur anygala. Elmélkedések a B. Szűz tiszteletéről.

Liliomszálak. Elmélkedések tekintettel a B. Szűz életére.

Csarnok. Utmutató a ker. hitéletre.

Szent Halmok. Elmélkedések a három isteni erény révén.

Szentek Tudománya. Papok és kispapok valóságos kincseshányaja.

Fordítottak:

Krisztus követése.

Liguori sz. Alfonz, Vezérkönyve az olt. szent-ségről.

B. Asszony követése.

B. Scupuli Lőrincz Lelki Harca.

Szeráf-Hangok Sz. Teréziáról.

magyar nyelv egyéb emlékeibe, csak hogy minél magyarabbá, minél népszerűbbé tegye mind eredeti, mind fordított munkáit.

Hogy annyi jeles tulajdonságokkal megáldott író működése mély hatást gyakorolt és gyakorol olvasóira, különösen a romlatlan ifju nemzedékre, nem szükséges hangsúlyoznom. Annyi bizonyos, hogy a fellendült kath. hitélet hazánkban oksági viszonyban van az ő nevével, az ő munkáival, amelyek közül a *Krisztus követése* egymaga, több mint 20 ezer példányban van forgalomban. Az sem szenved kétséget, hogy ez a hatás állandó lesz, mert művei klasszikus becsesl birnak; már pedig a hatás állandósága csakis remekíróknak a kiváltsága.

(Vége köv.)

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATÓ.

Okt. 25-én. A kath. kör választmányának ülése este 6 órakor.

Okt. 25-én. A szépművészeti és közlekedési szakbizottság ülése a városházán d. u. 3 órakor.

Október 25. A város árverelő küldöttségének ülése a városházán d. e. 9 órakor.

Október 25. A színház bokréta-ünnepe.

Október 28. Értekezlet a fuvardíjszabás dolgában d. e. 10 órakor a vármegyeházán.

Október 29. A Kossuth-szobor leleplezése Tenkén.

November 2. Sajtópör a törvényszéken.

November 5. Városatyá választás Olasziban és Velenczén.

November 14. A halásztársulat értekezlete a vármegyeházán.

November 18. Sajtópör a törvényszéken.

* **Főherczegek kinevezése.** Ő Felsége *Li-pót Saluator* főherczeg a 72. gyalog dandár parancsnokát a 36. gyalog hadosztály parancsnokává kinevezte, — és elrendelte *Ferencz Ferdinánd* főherczeg 1. osztályu kapitánynak, a Rainer főherczeg 59. sz. gyalogezredhez való beosztását.

* **Szacsavay Imre arczképe.** Sok gondot adott már a multban is, hogy miről vegyék *Szacsavay* Imre szobrához a mintát, mert sehol nem tudtak Szacsavay arczképének létezéséről. Néhai *Gyalokay* Lajos egy sajtókezű régi rajza és emlékezete után készített azután egy aquarell festést Szacsavayról, amelyet a polgármester lefényképeztetett. Egy másik kép is került nemrég. *Hegyesy* Márton tulajdonában van egy könyvatos arczkép Szacsavayról. Mindkét arczképet dr. *Bulyovszky* József polgármester megküldötte a vértanu még életben levő nővérének: *Nagy* Györgyné, született *Szacsavay* Sarolta urnőnek, hogy arra nézve nyilatkozni sziveskedjék, hogy melyik kép hasonlít legjobban Szacsavay Imrére. A szobrot aztán majd ezután a kép után fogják mintázni.

* **A vízvezeték városi kezelésben.** A vízvezeték a jövő 1900. év január elsején Nagyvárad városa házi kezelésbe veszi a Walsér czégtől. A kezelésről, az alkalmazandó személyzetről, szóval az egész üzemről *Busch* Dávid v. főmérnök egy terjedelmes, 23 oldalra terjedő jelentést adott be, amelyet egész terjedelmében közöltünk. A mindenre egész aprólékossággal felvilágosítást nyújtó jelentést tegnap tárgyalta a vízvezetési bizottság s az abban foglaltakat elfogadásra ajánlja a törvényhatóságnak. Az értekezleten jelen voltak: *Bordé* Ferencz, dr. *Berkovits* Ferencz, *Busch* Dávid, *Guttman* József, *Mezey* Mihály és *Lovass* Zsigmond v. mérnök.

* **A tiszántuli felekezeti iskolák felügyelője.** A tiszántuli ev. ref. egyházkerület főhatósága alá tartozó, debreczeni, mezőturi, kisujszállási, hódmezővásárhelyi, hajduböszörményi, karczagi és hajdunánási gimnáziumokra nézve *Géresi* Kálmán debreczeni tankerületi főigaz-

gatót; a békésire *Nátafalussy* Kornél főigazgató, a szatmári és máramarosszigeti gimnáziumokra pedig *Elischer* József nagyszabeni tankerületi főigazgatót bizta meg a vallás- és közoktatásügyi miniszter a felügyelet gyakorlásával.

* **Kántor-tanító választás.** Tegnap töltötték be, *Dencs* János tb. kanonok, esperes elnöke alatt Uj-Palota községében a r. k. kántor-tanítói állást. Pályáztak az állásra öten; és pedig: *Zajgha* Béla dinnye-berki kántortanító, *Schönvizner* János kis-teremei tanító, *Ágoston* Lajos tekei (erdélyi) kántor-tanító, *Mecséry* József kis-szt.-péteri községi tanító, *Brecht* Ede Wezenriedi (Csanádegyházmegye) közs. tanító. Egyhangulag *Zajgha* Bélát választották meg. A megválasztottban kitűnő tanerőt nyert a község lakossága.

* **Uj magyar nemes.** Mint a hivatalos lap közli *Gandernák* József altábornagynak *Kis* demeteri előnévvel a magyar nemességet adományozta Ő Felsége.

* **Törvényszéki bírói kinevezés.** *Nizsai* Endrét, a Nagyvárad városi kir. járásbírósnak kiváló albiráját Ő Felsége, mint a hivatalos lap tegnapi száma közli, a nagyváradai törvényszékhez bíróvá nevezte ki.

* **A dobollói sorozás.** Ki ne ismerné Verő György 1848 (Hadak útja) cz. látványos színművét, mely egyenesen a nagy idők félszázados évfordulójára készült s mindenütt nagy sikereket ért el s itt Nagyváradon alkalmat nyújtott esteli hazafias tüntetésekre is. A színmű hatásának titka abban rejlik, hogy a szabadságharc egyes momentumait hatásos jelenetekbe gyurja. Legtöbbször ki is tekeri a nyakát a történeti hűségnek, ami nem is igen válik a darab javára. A dobollói sorozásnál pl. szerepelt egy katolikus plébánost és egy református lelkészt, amaz Antos, emez pedig Bardócz. A jelenetben az történik, hogy Bardócz elmegy a hívekkel az ütközetbe harcolni, Antos kath. pap pedig otthoz marad. Hát az a bizonyos Antos plébános a napokban hunyt el, csak hogy ű nem maradt el a hívektől, hanem elment velük ő is a tűzbe, ime a már szokásossá váló hírlapi közlemény róla:

Nagy idők tanuja. A háromszékvármegyei *Altorján* a minap halt meg gelencei *Mihály* József római katolikus plébános nyolcvankét éves korában. A boldogult, aki aranyimés pap volt, a szabadságharcban is részt vett. Amikor Altorja népe a harcba indult, nem hagyta el a nyáját, hanem ő is hűvel ment a csatába. Bem hadseregében volt tábori pap s amikor vége lett a harcnak, megint vissza ment a falujába. Ötven esztendeig volt aztán az altorjaiak plébánosa, akik nagyon ragaszkodtak lelképásztorukhoz.

És a darab mit sem vesztett volna vele, ha a történeti igazságot tálalja fel. Ellenkezőleg. Vagy talán ilyen történeti igazságot kölesön is lehet kérni, mint a székely subát? Mikor az öreg nagy időket látott plébánost elparentáljuk, helyre kell igazítanunk a színműíró nagy hibáját. És végezetül megkeressük a lexikonban Dobollót, ahol e jelenet lejátszódik és a községről szóról-szóra ez áll:

Dobolló, kis község Háromszék vármegye sepsi járásában (1891) 1259 *oláh* lak.

* **Pályázat.** A nagyszalontai járásbírósnál egy irthoki állásra pályázatot hirdetnek. A pályázati kérvényeket négy hét alatt kell beadni a helybeli törvényszék elnökéhez.

* **Az utolsó nóta.** A debreczeni törvényszéki fogház legszomorubb lakója Varga Lajos hajdudorogi gazda. Vigadozás közben egy megdöglötlan pillanat műve volt a tett, amely egy ártatlan embert a halálba vetett, őt pedig sok időre eiszakasztotta családjától. Ugy történt, hogy Varga vadászatról érkezett vissza s mive

fáradt volt, egy ital borra betévedt az utszéli korcsmába. Czigányok gyantázták ép a hegedűt s bár Vargának esze ágában sem volt a mulatozás, mivel a czigányok nagyon fölmelegítették a tüzes muzsikával, az egy ital borból több ital bor lett. Később másik mulatózó is került a korcsmába s mivel a czigányok az új vendég felé fordultak, Varga dühösen kiáltotta, hogy az ő nótáját huzzák, különben lő. Elő is vette a puskáját és czélezott. A czigányok sápadtan bujtak az egymás háta mögé, de a primás hősi pozitúrába vágódott.

— Ejnye dádék, — rivalt a czigány a társaira, — hát filtek. Csak aszir se huzszuk a nótáját.

És levágta nyirettyűjét a harokra és huzott más nótát, egészen másat, mint amilyet Varga kívánt.

Varga vérben forgó szemekkel nézett a primásra és ökölrel fenyegette:

— More! Lelőlek, ha kötölzöködöl velem. A primás annál tüzesebben huzta a másik nótát és incselkedve buzdította társait.

Varga most a fegyvere után nyult: A lövés eldőrdült s a primás kiejtette kezéből a hegedűt és halálos kiáltással rogyott a földre. A golyó a szívébe furódott és azonnal megölte. Vargát a helyszínen letartóztatták.

Mikor az utcán a friss levegő megcsapta a fejét, dörzsölni kezdte a homlokát, mint aki egy örült álomból ébred a még borzasztóbb valóságra.

— Nem tudom elhinni, hogy gyilkos vagyok.

* **Kinevezés.** A belügyek közös miniszteriuma dr. *Stokka* Tankréd fogalmazót a cs. és kir. consulsági akadémiához a magyar nyelv tanárává kinevezte.

* **Hajnali tűz.** Tegnap, kedden hajnalban 4 óra tájon kigyuladt *Golba* János közüti vasuti felügyelő kálvária-utcai házában egy nagy szin. Hatalmas lángoszlopok csaptak fel a falalkotmányból. Legelsőbb *Rottensteiner* Lajos iparos vette észre a tüzet s felköltötte a házból lakókat. Csakhamar két kéményseprő érkezett a tűzhöz, a kik dicséretes buzgalommal dolgoztak a veszély elhárításán, míg a később értesített tűzoltók megérkeztek, *Mezey* Mihály főparancsnokkal. A szin mellett levő épület tetőzete is tüzet fogott, de azt sikerült megmenteni. A kár mintegy 400 frt, mert tiz zsák buza, sok szerszám és sertéshus beleégett a szinbe.

* **Jubileum.** Az orth. izraelita polgári és elemi iskolák tantestülete ünnepélyre készül. Most tölti be ugyanis *Gábel* Jakab az orth. polgári fiu iskola igazgatója 25-ik évét a tanítói pályán. Az ünnepély programját még nem hozták nyilvánosságra, de a határnapot már megállapították. November 2-án, csütörtökön fogják megtartani az orth. fiu iskola rajztermében. A tantestület szívesen látja a jubiléum ismerőseit, barátait és volt tanítványait.

* **Az osztálysorsjáték főnyereményeinek kifizetése.** A legutóbbi osztálysorsjáték főnyereménye a 40.000 koronás nyeremény, mint arról annak idején megemlékeztünk, egy *Kiss* Dávid üzletében eladott sorsjegyre esett, melynek egy negyedét a Püspök-fürdő fiatal orvosa, dr. *Terner* Béla vette meg. A nyereményt tegnap fizették ki a helybeli Leszámitoló és Jelzálog bankban. Ezen alkalomra leutazott Pestről dr. *Neumann* Ármán ügyvéd, országgyűlési képviselő, a budapesti takarékpénztár és országos zálogkölesön-intézet jogi tanácsosa is, aki a Ternerre esett nyeremény felét a 20.000 forintot kifizette Ternernek, míg a másik felét, mivel az iránt per lett folyamatba téve, bírói letétbe helyezte.

* **Uj lap a megyében.** Néhai Vass Tamás volt berettyó-ujfalui gyógyszerész éveken keresztül szerkesztett Berettyó-Ujfaluban egy heti lapot, mely a környék lakosságának érdekét szolgálta. Adler Béla b.-ujfalui nyomdátulajdonos életre akarja hozni a régi lapot.

Bejelentette a vármegye alispánjánál, hogy *Sárréti Híradó* czímmel Berettyó-Ujfaluban hetenkint egyszer megjelenő társadalmi heti lapot indít, *Zich* Sándor ev. ref. lelkész vezetésével.

* **Mi dukál?**

Elbáméskodott a baka az utcán és megesett vele, hogy a mellette elhaladó őrmesternek nem szalutált. Az őrmester visszafordul és haragosan ráförmed:

— Hát kend nem tudja, mi dukál egy őrmesternek!?

— Igenis alássan jelentem, — feleli a baka megrökönyödve, — az őrmester urnak dukál egy napra 35 vas lénung, egy komisz kenyér, meg egy porció menázi.

* **Anyakönyvvezetői kinevezés.** A belügyminiszterium vezetésével megbízott miniszterelnök Biharmegyében az érkeserői anyakönyvi kerületbe anyakönyvvezető helyettesé *Fényes* Jenő nyug. honvédhuszár századost nevezte ki s őt a házassági anyakönyv vezetésével és a házasságkötésnél való közreműködéssel is megbízta.

* **Csak barátságosan!**

Két ur utazik egy vasuti kocsizakaszban. Az egyik gyakran kihuzza az óráját a zsebéből. Az utitárs végül megszólal:

— Ugyan kérem, hány óra?

— Nem tudom.

— Hogyan! Hiszen minden öt perczen megnézi!

— Ó, dehogym! Csak azt nézem, hogy megvan-e még az óram.

* **A poeta pedellus.** Többször megemlékeztünk már lapunkban *Katona* Mihály a közs. polg. fiu iskola pedellusáról, ki is minden alkalmat megragadva igyekszik kifejezésre juttatni hazafias érzelmeit, ugy a jelen alkalommal is a vértanu halált halt Szacsavay Imre kivégeztetésének 50-ik évfordulója alkalmára irt ügyes versében fejezi ki hazafiai érzelmeit, melyet a szerkesztőségeknek is megküldött, a következő:

Szacsavay Imre

kivégeztetésének 50-ik évfordulójára.

(1899. október 24.)

Egyike voltál te, azon jó hősöknek
Kik e szép hazáért vértanuvá lettek,
Városunknak valál nép képviselője
Országgyűlésünknek egykori jegyzője.

Ezért jutottál hát te is azok közé
Kiknek emléke szent s élni fog örökké,
Tégedet sem feled sohasem e haza
Mert te voltál annak egyik leghűbb fia.

Ékesszólással s tollal a kezeden
Igaz szeretettel hazádhoz szívedben,
Küzdöttél e honért és szabadságáért
Sikra szálltal annak legszentebb jogáért,

De elbukott hazád, — a zsarnok uralma
Tégedet többekkel bitóra juttatta,
Ép ma ötven éve tellett benne kedve.
Hogy ifju életedet tőled is elvegye.

Vértanuja lettél ez édes hazának
Ki ma kegyelettel áldoz hű fiának,
Oltárán lángot gyújt, emlékedet őrzi
Mig egy hű fia lesz nem fog elfeledni.

Katona Mihály.

Transzváli háboru.

London, okt. 24. Az angolok vesztesége a 21-iki elandslaagtei ütközetben újabb hivatalos jelentés szerint következő volt: A tisztok közül elesett öt, megsebesült 30, a legénység közül elesett 37, megsebesült 175, nyoma vesztett 10 embernek. Az egész veszteség tehát 257 ember.

London, okt. 24. A Times határozottan jelenti, hogy a parlamentet pénteken elnapolják.

London, okt. 24. A Daily Telegraphnak jelentik Ladysmithből 23-iki kelettel: A búrok ma Joubert tábornok és Krüger elnök személyes vezetése alatt újra megtámadják Glancoet. Haderejük állítólag 9000 ember. Az angolok vezére Yule tábornok, a ki a tábornok hátrább helyeztette kedvezőbb védelmi állásba.

London, okt. 24. A Timesnek jelentik Colesbergből tegnapi kelettel: Itt a helyzet nagyon komoly. A búrok, a kiknek száma 350 ember, állítólag egy segítő csapatot kapnak Driekopból. A védekezés lehetetlen. A városi őrség megjelenésekor állítólag Naauw-Poort felé fog visszavonulni. Három nap óta a búrok az Oranje tulsó partján gyakorlatokat végeznek tábori ágyukkal. A Driekop mellett álló haderőt 1500 emberre becsülik. A glencoei csata hírére egy levél hozta Bethuliebe, a mely a csatát a búrok fényes diadalának mondja.

London, okt. 24. A legújabb natali jelentések szerint Symons tábornok állapota nem fordult rosszabbra.

London, október 24. A Reuter ügynökségnek jelentik Pretóriából 21-iki kelettel: Joubert tábornok a következő táviratot küldte a kormánynak: Meyer Lukács tegnap reggel harcra keveredett Dundee mellett. Követek utján értesítette haditervéről Erasmus parancsnokot. Ez azonban nem jelent meg. Az angolok veszteségeit igen nagyra tartják. Mi is veszteséget szenvedtünk, de a nagy köd miatt lehetetlen minden részletet megtudni. Állítólag 10 emberünk esett el és 25 sebesült meg.

London, október 24. Azok, akik ebben az ügyben érdekelve voltak, leginkább azon panaszkodtak, hogy az adó tulságos nagy volt. Azt hiszem, uszta kezü, becsületes kormány alatt Transzválnak könnyen módjában lesz nemcsak a kormányzás rendes kiadásait fedeznie, hanem az aranymezők adójának állandó leszállítása mellett tisztességes összeget teremthet elő a hadi költségek fedezésére is. A fölvetett pénz visszafizetésének kérdését legjobb a legközelebbi kötségyvetésre halasztanunk. Remélem, nem nyujtottam tulzott kedvező kilátásokat a háboru folyására nézve; de ha még ezek a kilátások sem valósulnának meg, ha balszerencsére kellene számítanunk és a háboru hosszúra nyulnék, akkor a nemzet hazafiságára fogunk apellálni és bizunk benne, hogy a kik munkánkban oly lojálisan támogottak bennünket, akkor sem fognak bennünket cserben hagyni, ha eljön majd a számlák fizetésének ideje.

Gampbell-Bannermann pártolja a kormány követelését.

Patriczk O'Brien a legkeményebben kikel a kormány követelése ellen és azt mondja, hogy Chamberlainnek a keze ezzel az ügygyel ugy beszenyeződött, mint a legnagyobb gonosztévő, a ki valaha vesztőhelyre vittek.

Az elnök felszólítja O'Brient, hogy vonja vissza szavait, a mit ez vonakodik megtenni. Erre a ház 316 szavazattal 26 ellenében elhatározta, hogy O'Brient az ülésről kirekeszti.

Hicks-Beach pénzügyminiszternek azt a javaslatát, hogy hatalmazzák föl 8 millió font értékű kincstári jegyek kiadására, mint már jelentettük, 336 szavazattal 28 ellenében elfogadták. A javaslat ellen az ir naczionalisták szavaztak.

A búrok győzelmei.

London, okt. 24. A meg nem korigált jelentések a háboru folyásáról kénytelenek bevallani, hogy a búrok mindenütt megverték az angolokat, újabban Glancoenál szenvedtek az angolok

nagy verességet. Joubert és Krüger elnök a főhadiszálláson lelkesítik a búrokat. Most már nyilvánvaló, hogy a búroknak nem voltak oly nagy verességeik, a milyennek azt az angol hírek szeretik feltüntetni, melyek csak azért gyártattak, hogy a parlament a költségeket megszavazza.

A búrok már az angol területen gyakorolják a czéllövést és ma az angolokat három helyen megverték.

London, okt. 24. Több felől jelentik, hogy Joubert búr tábornok szombat este egész hadseregével megtámadta Glancoenál az angolokat. A lapok attól tartanak, hogy az angolokat óriási katasztrófa érte, melyről az angol hivatalos köröknek már tudomásuk van, de a helyzet komolyságát tartózkodnak feltárni.

EGYESÜLETEK.

Jóváhagyott alapszabályok. A nagy-szalontai iparos olvasókör módosított alapszabályait a belügyminiszter jóváhagyta.

IRODALOM.

Busuló Gentry. Ily czímen *Gottier* Lajos fővárosi író egy kötet elbeszélést bocsájt ki legközelebbi díszes kiállításban. Egy kötet ára 1 frt 50 kr. Az előfizetési pénzek szerző lakására (Budapest, VI. Nagy János-utca, 1/B. földszint 5) küldendők.

Jó olvasmányok téli estékre. *Magyarok hazája* költők dalaiban. 632 lapon 255 hazafias költemény. Füzve 2 frt, kötve 3 frt 20 kr. Disz példány 4 frt 60 kr. — *Páter Hiláriusz, Fráter Jukundius, Novicius Gaudencius.* 3 kötetben 1679 adoma. Kötetenként füzve 1 frt. 50 kr. Egyszerre megrendelve 3 frt. — *Barátságos beszélgetések* egyről-másról. 208 l. 41 képpel. Egész kis könyvtár mindenféle üdvösséges, hasznos, érdekes és mulattató dolgokról, kapcsolatban az esztendő 12 hónapjával. Füzve 50 kr. — *Hazafias szavaltok,* dalok és indulók. 152 lapon 3 kép, 44 szavalt, 19 dal, 9 induló Füzve 30 kr., vászonkötésben 50 kr. *Bábik* József tanár. Eger.

Igazságszolgáltatás.

A nagyvárad kir. tábla kitűzött ügyei.

Előadó: Dr. *Marienescu Alhanas.*

- 2084. Saki Zsigmond — Juresinszka Mária.
- 2086. Balog Mária — Veres Bálint.
- 2089. Varga Ágnes — Molnár Lajos.
- 2090. Kapora János — Juhász Juliánna.
- 2091. Balog Mária — Farkas János.
- 2147. Batsó Juliánna — Szabó Antal.
- 2148. Szilágyi József — Dobos Juliánna.
- 2152. Székelyhidi Károly — Szőke Mária.
- 2114. Dobrán Lázárné — Dobrán Lázár.

TANUGY.

Iskolai ünnepély. A nagyvárad felső kereskedelmi iskola folyó évi október hó 29-én délelőtt 11 órakor a Kereskedelmi Csarnok dísztermében Petőfi Sándor halálának 50 éves fordulója alkalmával *Petőfi-ünnepélyt* rendez, melyre az iskolaügy barátait és a művelt közönséget ezen az uton hívja meg a tanári kar.

Az ünnepség sorrendje a következő lesz: 1. *Hymnus.* Éneklí az ifjusági dalkör. 2. *Petőfi.* Szavalja: *Engländer* Jenő felső osztálybeli tanuló. 3. *Ünnepi beszéd.* Hegedüs Istvántól. Tartja: Dr. *Kováts* S. János intézeti igazgató. 4. *Egy gondolat bánt engemet . . .* Petőfitől. Szavalja: *Goldstein* Sándor középso osztálybeli tanuló. 5. *Egyveleg* Petőfi dalaiból. Éneklí az ifjusági dalkör. 6. *Egyveleg* Petőfi megzenésített dalaiból és a Rákóczy-induló. Előadja az ifjusági zenekör.

MULATSÁG.

Kereskedő ifjak tánczestélye. Ma, szerdán azaz október hó 25-én tartatik meg az első zártkörű kolon estély a Zöldfa szálloda díszített termében, mely már az előjelekből ítélve sikerültnek mutatkozik, annyival is inkább, mert a buzgó rendezőség kiváló tánczosokról és jó cigányról már gondoskodott. Továbbá minden tekintetben arra törekszik, hogy az estélyen a legjobb kedv és vidámság uralkodjék. Ez uttal felhivom azon kolléga urakat körünkből, kik szintén részt akarnak venni, lehetőleg 8 órakor már teljes számban megjelenni sziveskedjenek, hogy az estélyünk a jelzett időben kezdetét vehesse. Ifj. *Voszka* Ferencz, a vigalmi bizottság jegyzője.

REGÉNY-CSARNOK.

Huszonhat nap a sivatagon.

Sven Hedín utazása a Pamir-fensíkon. 5

Egyik tevém, miután utközben többször meg-megállt, végre teljesen képtelennek látszott a tovább lépésre. Lábai reszkettek, nyelve fehér lett. Egy csomó szénát kapott meg egy-két liter vizet, aztán levettük róla terhét s Mohamed Lahhal hátrahagytuk, hogy jöjjenek lassan utánunk. 20 kilométernyi ut után a második is megtagadta az engedelmességet s így kénytelenek voltunk szállást csinálni éjszakára.

A következő napi menetek alatt mind jobban éreztük a víz hiányát. Egyik tevé a másik után maradozott hátra s csak éjjel jöttek meg a szállásra. Az emberek mást sem igen mormoltak, mint hogy: »jamaul!« azaz rosszul megy a dolog. Néha az akasztófahumor is felcsillant. Egyik emberem pl. mikor egy helyütt kötőrmelékeket találtunk, nevetve tanácsolta, álljunk meg s próbáljunk ott aranyat keresni. Csak estefelé, pihenés közben lett jobb a hangulat.

— Kurruk kum! (a homok száraz) hangzott a válasz a gödörből.

Néhány asónyomás meggyőzött róla, hogy a homok valóban épp oly száraz, a milyen volt előbb. Csak most éreztük a három óras munka fáradságait. Erőtlenül, kétségbeesve támolyogtunk fekhelyünkhöz, hogy a nap rettenetes csaldóságát hosszú, nehéz álomban feledjük.

Lefekvés előtt, midőn a többiek már elaludtak, megvizsgáltuk Izlammal a vízkészletet. Még egy napra való volt. Elhatároztuk, hogy három napra osztjuk be s akkor mindenki naponta két poháral kap. Aztán nyugodni tértünk. Csak a tevék állották körül türelmesen a kiásott kutgödört.

4. Nincs víz!

Napkeltekor a málhából mindent, a mi nélkülözhető volt, ott hagytuk, hogy a tevék erejét kíméljük. Kaptak azonfelül friss takarmányt, szájukat pedig üdítőül pár csep vízzel nedvesítettem meg.

Reményeinket új lángra gyulasztotta az a körülmény, hogy a homokban egy gyíkot edeztünk fel, fejünk fölött pedig két vadlud

röpült keresztül. Új aggodalomra adott azonban okot, hogy a homokbuczkák ijeszten emelkedtek. Legnagyobb magasságuk *hatvan* méterért el. Ilyen óriási homokhullámok persze megint nagy erő- és idővesztést okoztak. Akimerültség okozta az első érzékeny veszteséget is: két tevé véglegesen lemaradt a karavántól. Ez a körülmény nagyon bántó hatást gyakorolt rám. Az én hibám volt, hogy ez ártatlan állatok itt pusztulnak, én viseltem a felelősséget minden kinos pillanatért, minden szenvedésért, a melyet karavánomban embert és állat kiállott.

Este felé sötét, aczélkék esőfelhőket vettünk észre nyugaton. Reméltünk, készítettünk vízfogó edényeket — de a felleg lassan elhúzódott délfelé s minket kikerült.

Mohamed Lah kijelentette, hogy *telezmat* azaz bűvölés alatt állunk és soha sem jutunk ki a pusztából. Izlam nyugodtan válaszolta, hogy előbb a tevék fognak egymás után elhullani, csak aztán kerül ránk a sor a természet rendje szerint. Én bizonygattam, hogy nem fogunk itt veszni.

Jolcsi irányítumet gonyolta, a mely minket közben vezet. Kár is megerőltetni magunkat, miután néhány nap alatt ugyis szomjan halunk.

Másnap megint viharral keltünk. Egyike volt azoknak a »kara-burán«-oknak, fekete viharoknak, melyek a nappalt éjszakává változtatják. Nehéz, kimondhatatlan nehéz volt a menet, a mellett szorosan össze kellett tartanunk, mert a ki csak egy kissé elmaradt, soha sem talált volna többé ránk. A vihar még a karavánkolompok hangját is tulordította. Veszteség: a harmadik tevé, melyet erőtlenséggel voltunk kénytelenek visszahagyni.

Táborhelyünkön elhatároztuk, hogy minden fölöslegest ott hagyunk. Izlamnak kiválogtunk ezeket a dolgokat. A három hónapra való élelmi szer, bőrök, takarók, szekrények, egy csomag ujság, könyvek, főzőkészülék petroleum készlettel, edények stb. mind erre a sorra itéltetett.

Mindezeket ládába csomagoltuk, szőnyeggel betakartuk s két halom közé állítottuk. A legközelebbi magas dombra rudat tűztem ki s arra egy svéd ujságot erősítettem zászló gyanánt. Szándékon volt u. i. vizatérni, ha vizet találtunk s mindezt megmenteni. E czélból még az est folyamán egy ládából és ujságokból több zászlót készítettünk, a melyeket másnap a magasabb homokbuczkák csucsára tűzdeltem utmutatóul.

A konzerekből mindazokat, a melyek bármily kevés vizet is tartalmaztak, kiválogtattam, mint szardíniát, champignont stb. Miután embereim meggyőződtek róla, hogy egyikben sincs disznóhús, jóízűen etek belőle.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

Stefánia házassága.

Bécs, okt. 24. (Saját tud. távirata.) *Stefánia* kir. hercegnő házassága udvari körök szerint már november első napjaiban megtörténék, végleg megállapított határidő azonban még ez idő szerint nincs.

Robbanás egy nyomdában.

Arad, okt. 24. (Saját tudósítónk távirata.) Az Aradi Közlöny nyomdájában benzinrobbanás következtében végzetes szerencsétlenség történt. Az ujságforma mosására használt benzin ugyanis tüzet fogott s óriási detonációval felrobbant. A lángnyelv a pinczeablakon át az emeletig felcsapott. A robbanás *Massa Sándor* gépmestert a vasrácsos ablakhoz vágta. A szerencsétlen ember egészen lángokba borult, tehetetlenül fördelte a rácsot, — meghalt az égési sebekben. Öcsece Makón albiró s előkelőbb család-

ból származik. A gépleányok ruhái is tüzet fogtak s sikoltozva futkostak ide s tova, míg a metteur nagy lélekjelenléttel leszakgatta égő ruháikat s félmeztelenül menekültek ki a szabadba. Mindnyájan kisebb nagyobb mértékben égési sebeket szenvedtek. A tűz egyre tovább terjedt s a gázmotoros nyomdát felrobbanással fenyegette. A faeszközök, ott levő papirkészletek lángolni kezdtek, míg végre a helyiségeket vízzel elárasztva, a tüzet sikerült lokalizálni s ezzel még borzasztóbb veszedelemnek vették elejét.

A robbanás oly erős volt, hogy a nyomda fölött levő csanádi gazdasági takarékpénztár ablakai is betörték.

Fáklyásmenet egy főispánnak.

Eperjes, okt. 24. Sáros vármegye és Eperjes város közönségének méltatlanul megtámadott főispánja, Szinnyey Merse István mellett való tüntetése a tegnap este rendezett nagyszabású fáklyásmenettel fejeződött be. 300 fáklyát vittek a menetben a vármegye és a város intelligenciájának tagjai. A vármegyeháza előtt Horváth Ödön dr. királyi tanácsos lelkes üdvözlő beszédet mondott, amelyben biztosította a főispánt a nagy közönség, a társadalom bizalmáról és szeretetéről. A főispán meghatottan válaszolt az üdvözlő beszédre. A méltatlan támadások sötétjében — mondotta egyebek között — e fáklyák világa fog világot vetni élete egész útjára. A fáklyásmenet után, a mely alatt az egész város fel volt lobogóva és gyönyörűen kivilágítva, sokan lakásán keresték föl a főispánt és biztosították legbelsőbb érzelmeikről (M. T. I.)

A Reischrath ülése.

Bécs, okt. 24. (Saj. tud. táv.) A Reischrath mai ülésében a kormány nyilatkozatot vitatták meg, melynél *Lueger* fölhitte a pártokat, hogy tömörüljenek a judeo-magyarok ellen.

Az ülés elég csendesen folyt le, a végén azonban *Pacak* és társai interpelláltak *Kindiger* igazságügyminiszter azon rendelete miatt, mely szerint Cseh és Morvaországban a hivatalos nyelv újra a német lett.

Az ifjucsehek erre fülsiketítő zajt csaptak. Egy cseh képviselő ifj. *Brzovszky* a sarokból lassanként utat tört magának a miniszterig, felkapta annak iratait s a képviselők közé dobta. Erre a csehek a papírgolyók záporát dobálták a miniszterre, ki rémülten ugrott föl, a terem baloldalára futott s egy oldalajtón kimenekült.

A csehek és németek szidják egymást, a verekedés kitörőben volt, mire *Fuchs* elnök az ülést berekeszti.

Galliffet lemondása.

Páris, okt. 24. A *Matin* megezőfolja azt a híresztelést, hogy Galliffet hadügyminiszter kilép a kabinetből. (M. T. I.)

Nagy idők tanuja.

Gödöllő, okt. 24. Orbay Dénes főmérnök, Pestvármegye törvényhatósági bizottságának tagja 48—49-es utászízhadnagy Gödöllőn meghalt. Orbay a komáromi hid fölépítésénél, a hol meg is sebesült, lelkiismeretes és önfeláldozó munkájáért nyerte az akkori kormánytól a főhadnagyi rangot. A nagy idők eszméinek taníthatatlan híve volt utolsó leheletéig. (M. T. I.)

Elfogott ékszer-tolvaj.

Győr, okt. 24. (Saját tud. távirata.) A Reiner-féle budapesti ékszerüzlet egyik tolvaját a győri rendőrség ma reggel fél 10 órakor elfogta Pálkás János fehérmegeyei, pázmándi katonaszökevény személyében, aki két hónappal ezelőtt töltött ki hét évi fegyházbüntetését. A lopott tárgyak mind megkerültek.

Osztrák dolgok.

Bécs, okt. 24. A német haladó párt, a német néppárt, a szabad német pártegyesület, az alkotmányos nagybirtokosság, a szociáldemokrata pártszövetség, a cseh klub és a szlovén klub ma a ház ülése előtt értekezletet tart. (M. T. I.)

A makói panama.

Budapest, okt. 24. (Saját tud. távirata.) A belügyminiszter *Szell* György makói polgármester lemondását állásáról nem fogadta el, mert a vádak ellen nem látta beigazolva. A miniszteri biztos nem találta a vizsgálatot kielégítőnek s azt szélesebb alapokon veszik fel újra, megbizta továbbá az alispánt, hogy a polgármester által maga ellen kért vizsgálatot foganatosítsa.

Vasutmegnyitás Bulgáriában.

Szófia, okt. 24. Ferdinánd fejedelem tegnap megnyitotta az északi balkáni átlósvasutat, a mely Várnától Sumlán, Tirnovón és Románon át Szófiába vezet. A vasutat a tegnapi próba alapján egy hónap múlva átadják a közforgalomnak. (M. T. I.)

Belga bányamunkások bérmozgalma.

Brüsszel, okt. 24. A belga bányamunkások egyesületének bizottsága elhatározta, hogy az igazgatókhoz képviselőket küld béremelés kieszakölése végett. A bányamunkás-egyesületek november 27-én kongresszust tartanak, a melyen a bérek emelésének kieszaköléséről fognak tanácskozni. (M. T. I.)

Török dolgok.

Konstantinápoly, okt. 24. 32 muzulmán, akiket az 1892-iki toakszi mézszárlások miatt Currie és Caribon nagykövetek követelésére Tripoliszba száműztek, most kegyelmet kaptak. Ez az intézkedés nyilván az örmény politikai foglyok megkegyelmezésével függ össze. (M. T. I.)

A pestis.

Rio de Janeiro, okt. 24. E hó 14-ike óta három ember halt meg pestisben. (M. T. I.)

Spanyol dolgok.

Madrid, okt. 24. Az igazságügyminiszter, közte és miniszter társai között fölmerült nézeteltérések miatt beadta lemondását.

Silvela miniszterelnök tanácskozott a régenskirálynéval és ez alkalommal aláírás végett eléje terjesztett egy dekrétumot, a mely Barcelonában felfüggeszti az alkotmány biztosítékait. (M. T. I.)

Kína.

Londoa, okt. 24. A *Times*-nek jelentik Sanghaiból 23-ki kelettel: A kínai kormány elhatározta, hogy 12,000 főnyi új csapatot szervez, melyet a Tonkingből ismert Szutábornagy főparancsnoksága alatt Jaicsuban, a nagy csatorna mellett, állít föl, mihelyt a Kvagnesaura vonatkozólag a francziákkal folyó utolsó tárgyalások befejeződnek. Az új csapat fönntartása főleg az erre a tartományra kivetett új adó behajtásának eredményétől függ. Nem valószínű azonban, hogy az adót nyomás nélkül kellően be tudják hajtani, ebben az esetben pedig a csapatok bizonytalan fizetése komolyabb veszedelmet hozhat Hupei, Kiangszu és Honon tartományok határszéli vidékeire, a melyek különben is elégtelenek. (M. T. I.)

KÖZGAZDASÁG.

Ülések a kamarában. A nagyvárad kereskedelmi és iparkamara ma, október 25-én két ülést is tart. Délután 3 órakor a kereskedelmi osztály, 5 órakor pedig az iparos osztály tartja ülését, több fontos ügyben.

Vizsgálat a vinczellér iskolában. A diószegi vinczellér képezdében évenként szőlő és borgazdasági tanfolyamokat rendeznek néptanítók részére, hogy ezáltal az okszerű szőlőművelést terjeszszék. Az intézetben a folyó évi tanfolyam záróvizsgálója október hó 27-én lesz, a melyre az igazgatóság Biharvármegyét meghívta.

Az ideai szüreti eredmények. Az egész országban a legjobb reményekkel néztek még az év közepe táján is a szüreti kilátások elé; jött azonban a kedvezőtlen száraz időjárás, mely hosszabb ideig semmiképp sem mozdította elő a szőlőfűrtök fejlődését, továbbá a peronoszpóra és a lisztharmat is módfelett megtámadta a szőlőket s a végeredménye ime az, hogy alig van hely az országban, ahol a termés a várakozásnak megfelelő lett volna. Panaszra-panaszt hallani mindenütt és azt a bajt tetézi az is, hogy a gyenge közepes termés dacára a must olcsóbb mint a mult évben volt. Némely borkereskedők illetve vevők azt állítják ugyanis a borok olcsóságát hangsúlyozva, hogy a must elsőrendű, kevésbé jó, vagyis gyengébb a mult évi termésnél. Ez az állítás csak részben felel meg a tényállásnak, mert egyes helyeket kivéve a must ugy szesz, mint cukor-tartalomra nézve talán jobb is a mult évinél. De bármiként is állanak az ügyek, az ma már

bizonyos, hogy **Magyarország bortermése a várakozáson alul maradt**, tehát a jó kilátások után országos átlagban csak gyenge közepes az eredmény.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A Tiszántul eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

Budapest, október 24.

Az irányzat csendes.

Osztrák hitel	—	—	—	—	368. 1/2
Magyar hitel	—	—	—	—	372. 3/4
Allamvasut	—	—	—	—	339.—
Rimamurányi	—	—	—	—	336. 1/2
Magyar jelzálog	—	—	—	—	235.—
Salgótarjáni	—	—	—	—	341.—
Wagon-kölcsön	—	—	—	—	623.—
Villamosvasut	—	—	—	—	225.—
Magyar leszámítoló	—	—	—	—	251. 1/2
Iparbank	—	—	—	—	104.25
Budapest közuti	—	—	—	—	404.50
Kereskedelmi	—	—	—	—	101.50
Déliavasut	—	—	—	—	65.08

Határidők.

Budapest, október 24.

Gabona. Gyenge.

Buza októberre	—	—	—	—	8.08
Buza áprilisra	—	—	—	—	8.52
Uj tengeri	—	—	—	—	5.24
Rozs okt.	—	—	—	—	6.82
Zab okt.	—	—	—	—	5.30
Káposzta, repce, aug.	—	—	—	—	—

Készaru 25,000 mm. változatlan.

Bécs, október 24.

Érték. Javult.

Osztr. hitel	—	—	—	—	367.25
Magyar hitel	—	—	—	—	372.—
Allamvasut	—	—	—	—	328.—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1899. október 24-én.

Magyar aranyjárdék 4%	—	—	—	—	115.85
Magyar koronajárdék	—	—	—	—	95.10
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 1/2%	—	—	—	—	119.30
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 1/2%	—	—	—	—	99.—
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	—	—	—	—	118.75
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	—	—	—	—	94.—
Italmérségi jog megváltási kötvény	—	—	—	—	99.—
Horváth-szlavón földtehermentesítési kötvény	—	—	—	—	96.—
Magyar nyerevény-sorsjegy-kölcsön	—	—	—	—	162.—
Tiszaszabályozás és szegedi sorsjegyek kölcsön	—	—	—	—	137.50
Osztrák járdék papirban	—	—	—	—	99.60
Osztrák járdék ezüstben	—	—	—	—	99.35
Osztrák járdék aranyban	—	—	—	—	117.—
Osztrák korona járdék	—	—	—	—	99.50
Osztrák államsorsjegyek	—	—	—	—	135.50
Osztrák magyar bankrészevény	—	—	—	—	905.—
Magyar hitelbankrészevény	—	—	—	—	379.—
Osztrák hitelintézeti részevény	—	—	—	—	368.30
Párisi vista	—	—	—	—	328.25
20 frankos arany (Napoleon d'or)	—	—	—	—	9.57
Németbirodalmi márka	—	—	—	—	120.70
London vista	—	—	—	—	47.80
20 márkás arany	—	—	—	—	11.77

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Stark Arnoldnál nyári megőrzésre át adott téli ruhákat, akik át nem vették

Horvát János
szücsmesternél fő-ut cza.
november 1-ig átvehetik.

VASUTI MENETREN D.

Érvényes 1899. évi október 1-től.

Kolozsvár—Nagyvárad—Budapest.						Budapest—Nagyvárad—Kolozsvár.						Püspök-Ladány—Debreczen—Érmihályfalva.											
	Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	T. v.						
Kolozsvár ind.	11 01	5 23	7 00	6 13	—	Budapest ind.	9 15	1 55	5 45	8 30	—	P.-Ladány ind.	5 25	1 24	4 06	2 29	6 05						
B.-Hunyad >	12 20	6 40	8 37	7 55	—	Nagykátá >	10 20	3 00	7 54	10 16	—	Debreczen >	6 46	3 —	5 22	3 56	8 20						
Csucsá >	12 52	7 09	9 19	8 37	4 49	Szolnok >	11 19	3 56	9 27	11 31	—	Érmihályfalva érk.	7 29	4 01	6 35	4 58	9 47						
Bucsa >	—	—	9 33	8 52	5 13	P.-Ladány >	12 55	5 28	11 53	2 00	5 00	Érmihályfalva—Debreczen—Püspök-Ladány.											
Brátka >	—	—	9 50	9 11	5 38	Báránd >	—	—	12 07	2 12	5 17		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Gy. v.						
Rév >	1 34	7 47	10 08	9 32	6 13	Sáp >	† 1 17	† 5 48	12 24	2 27	5 38	Érmihályfalva ind.	6 36	11 09	5 27	9 14	8 15						
Élesd >	† 1 48	† 7 59	10 25	9 49	6 42	B.-Ujfalu >	1 33	6 03	12 46	2 47	6 04	Debreczen >	3 37	12 36	8 15	10 27	9 01						
Mező-Telegd >	2 01	8 11	10 42	10 07	7 10	M.-Peterd >	—	—	1 00	3 00	6 21	P.-Ladány érk.	5 13	1 45	9 45	11 28	9 48						
F.-Vásárhely >	—	—	11 01	10 27	7 38	M.-Keresztes >	—	—	1 14	3 12	6 37	Debreczen—Nagy-Léta—Vértés—Debreczen—Nagy-Léta											
Várad-Velenceze >	2 25	8 32	11 10	10 37	7 51	Bors >	—	—	1 28	3 25	6 56		V. v.	V. v.	V. v.	V. v.	V. v.						
Nagyvárad érk.	2 31	8 38	11 17	10 44	8 —	Püspöki >	—	—	1 36	3 32	7 08	Debreczen i.	8 35	4 21	Nagy-Léta-	5 25	1 05						
Nagyvárad ind.	2 38	8 43	11 32	11 04	2 22	Nagyvárad érk.	2 11	6 39	1 48	3 42	7 22	Sáránd >	9 28	5 06	Vértés ind.	—	—						
Püspöki >	—	8 51	11 42	11 14	2 37	Nagyvárad ind.	2 18	6 46	2 06	3 58	12 20	H.-Bagos >	9 41	5 17	M.-Pályi >	5 47	1 30						
Bors >	—	—	11 50	11 22	2 48	V.-Velenceze >	2 24	—	2 30	4 05	12 29	H.-Pályi >	10 05	5 41	H.-Pályi >	6 03	1 48						
Mező-keresztes >	—	—	12 03	11 37	3 20	F.-Vásárhely >	—	—	2 41	4 16	12 44	M.-Pályi >	10 20	5 55	H.-Bagos >	6 18	2 05						
Mező-Peterd >	—	—	12 15	11 50	3 38	M.-Telegd >	—	—	1 28	3 25	6 56	N.-Léta- >	—	—	Sáránd >	6 40	2 29						
B.-Ujfalu >	3 18	9 23	12 29	12 05	4 16	Élesd >	† 3 04	† 7 28	3 21	4 56	1 43	Vértés érk.	10 43	6 15	Debreczen é.	7 18	3 13						
Sáp >	† 3 33	† 9 38	12 47	12 25	4 49	Rév >	3 26	7 50	3 45	5 20	2 21	Sáránd—Derecske. Derecske—Sáránd.											
Báránd >	—	—	1 01	12 41	5 13	Brátka >	—	—	4 06	5 43	2 57	Sáránd ind.	9 38	5 16	Derecske ind.	6 00	1 04						
P.-Ladány >	4 03	10 06	1 34	1 19	5 31	Bucsa >	—	—	4 27	6 04	3 26	Derecske érk.	9 57	5 35	Sáránd érk.	6 20	2 69						
Szolnok >	5 39	11 44	3 35	3 37	—	Csucsá >	—	—	4 53	6 31	4 00	Nagyvárad—Szeged.											
Nagy-Káta >	6 34	12 41	4 45	5 07	—	B.-Hunyad >	4 52	9 08	5 32	7 16	4 55		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.						
Budapest érk.	7 50	01 50	6 20	7 10	—	Kolozsvár érk.	5 55	10 08	6 59	8 33	7 04	Nagyvárad ind.	10 20	4 30	7 00	Arad ind.	5 10	11 20	9 37				
Nagyvárad—Szeged.						Szeged—Nagyvárad.						Nagyvárad—Arad.						Arad—Nagyvárad.					
	Sz. v.	Sz. v.	V. v.				Sz. v.	Sz. v.	V. v.				Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.				Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.		
Nagyvárad ind.	10 20	4 30	7 00	Szeged ind.	3 40	10 25	6 40	Nagyvárad ind.	10 20	4 30	7 00	Arad ind.	5 10	11 20	9 37								
Ósi >	10 30	4 41	7 16	H.-M.-Vásárhely >	4 38	11 05	7 50	Gyula >	12 21	6 44	10 01	Kurtics >	5 39	11 52	10 07								
Less >	10 48	5 01	7 52	Orosháza >	5 41	11 54	9 20	Békés-Csaba >	2 23	7 18	4 32	Kétegyháza >	6 14	12 31	10 54								
Gyapju >	10 56	5 10	8 05	Csaba >	7 00	2 33	4 50	Kétegyháza >	2 54	7 45	5 03	Békés-Csaba >	6 47	2 33	4 50								
Cséffa >	11 03	5 19	8 29	Gyula >	7 27	3 05	5 26	Kurtics >	3 28	8 21	5 38	Gyula >	7 27	3 05	5 26								
Szalonta >	11 26	5 44	8 46	Sarkad >	7 47	3 27	5 56	Arad érk.	3 55	8 48	6 05	Nagyvárad érk.	9 32	5 30	8 31								
Kétegyán >	11 46	6 05	9 15	Kétegyán >	† 7 57	3 39	6 10	Szombatság-Rogoz—Dobrest.						Dobrest—Szombatság-Rogoz.									
Sarkad >	11 57	6 17	9 31	Szalonta >	8 23	4 10	6 47																
Gyula >	12 21	6 44	10 01	Cséffa >	8 42	4 34	7 18	Szombatság-Rogoz ind.	6 08	7 55	Dobrest ind.	4 22	6 36										
Csaba >	2 10	7 41	4 44	Gyapju >	—	4 42	7 29	Nánhegyesel >	† 6 34	† 8 21	Nánhegyesel >	† 4 32	† 6 46										
Oroházás >	3 10	9 10	5 50	Less >	—	9 04	5 00	7 51	Dobrest érk.	6 44	8 31	Szombatság-Rogoz érk.	4 56	7 10									
H.-M.-Vásárhely >	4 00	10 02	7 00	Ósi >	—	9 21	5 19	8 16															
Szeged >	4 35	10 55	7 55	Nagyvárad érk.	9 32	5 30	8 31																

† A vonatok közlekedési ideje közép-európai idő szerint van kiírtva. — A vastagabb számok este 6 órától reggeli 5 óra 59 percig terjedő éjjeli dőt jelentik.

A *-gal jelzettekfeltételes megálló helyek